

Дзіцячая мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 70 (2430)
5 верасня 1969 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў БССР

ПАРА СТУДЭНЦКАЯ

Студэнцкая пара — шчаслівае пара, бо яны жывуць гэтымі хвілінкамі і дзюраты будучы помніцы той светлы вераснёўскай дзень, калі іны ўпершыню сталі знаць студэнцкія філіі, дарэчы, пашанцавала ўдава, бо пачатак іх студэнцкай біяграфіі супаў з пачаткам біяграфіі Гомельскага ўніверсітэта, цыцерайна альянс-матэр гэтых маладых людзей.

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт

Будні АРХІТЕКТАРАЎ

Дваццаць першыя кіламетры Маскоўскай шашы... Тут адкрыты сімвала мемарыяльныя помнікі ў гонар вызвалення Беларусі — «Курган славы». Аўтары мемарыялу — народны мастак БССР А. Бембель, архітэктар А. Стаховіч, інжынер В. Лапцэвіч, скульптар А. Архімовіч — зараз значныя практычныя работнікі будгэтарскага комплексу.

А цяпер канікрата пра тых, каго падзілілі аб'екты нашай фотаканспіранта П. Белаўса: Людміла Брунацкая, якая стаіць злева, закончыла спэцыяльную школу ў Рачыцы. Яна паступіла на гісторыка-філалагічны факультэт. Аляксандр Галіцкі прыхаў з Буда-Нашаўскага раёна — ён будучы фізік. Радзіма Ганны Бухавец — вёска Бызаліні Луцкага раёна. Ганна марыць стаць фізікай. З далёкай Астраханскай вобласці прыехала Таціна Шарыпава, якая залічана на эканамічны факультэт. Раіса Палова і Мікалай Бодзёрнін — гамільчаны. Раіса будзе вучыцца на эканамічным, а Мікалай — на геаграфічным факультэтах.

АДРАС ВОПЫТУ — ГРОДНА

Больш дваццаці дэлегатаў архітэктараў сабраліся ў Гродна на дзень перамогі ў 25-годдзя перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Тут адбыліся першыя дзень перамогі ў 25-годдзя перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне.

ДА 25-ГОДАДЗЯ ПЕРАМОГІ

Філіі, прысвечаныя вызваленню Беларусі, пазнаміцца з рэальнай нартаў бабэ. На п'яццаткі будучы падаты гарматы, з якіх воіны Савецкай Арміі ваявалі на пазіцыях нямецка-фашысцкіх войскаў пад Мінскам.

НАДЗЕННАЕ...

З момантам усё больш беларускіх архітэктараў прымаюць удзел у семінарах па надзённых праблемах будаўніцтва і архітэктуры, якія наладзіла праўленне Саюза архітэктараў СССР.

ЦІКАВАЯ СТАРОНКА ГІСТОРЫІ

Мастацтвазнаўца, кандыдат архітэктуры Т. Чарнышэвіч апынуўся з пазыцыі ў Пскоўскай і Наўгародскай вобласці з цікавымі мастацтвазнаўцамі, якіх вядома, наўгародскія і пскоўскія мастаствы ахвотна запрашалі да сябе ў XVII стагоддзі беларускіх майстроў «цемянінаго дэла» — каляровай керамікі.

СПРАКТАВАНА ІВАНАМ БОУТАМ...

На скрыжаванні староў Нямігі і маладой Паркавай магістралі ўзвышаецца паралелепіпед Белпрампраекта. Тут, на пятым паверсе — невідлімай пакоі, дзе працуе Іван Іванавіч Боўта, які вольна ўжо гадоў восем узначальвае архітэктурныя сілы Інстытута. Гаспадар кабінета — спакойны, мажыны чалавек, гадоў пад сорок — то працуе з чалавечым, то пагабляецца ў прынесеныя на падпіс паперы. Пасля — паездка на аб'екты. На рацэй кажучы, рабо-

У БРАТНІЯ РЭСПУБЛІКІ

У вялікую гасцёрную паездку па рэспубліках Сярэдняй Азіі адправіўся астрадны калектыў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Ён пачаў у гарадах, раённых цэнтрах і ішыхах Казахстана, Узбекістана і Туркменіі, дзе паказвалі глядачоў з беларускім нацыянальным мастацтвам.

ДРУГІ РАЗ У БЕЛАРУСІ

Другі раз прыязджае на гастролі ў Беларусь Гомельскі тэатр імя Д. Якімавіча. Першая сустрэча з брацкаўскімі і гродзенцамі адбылася два гады назад, сустрэча шчырая, гасцінчая, якая і цяпер памятаюць у калектыве.

ЗАПРАШАЕ ЖЫТОМІРСКІ ТЭАТР

Заўтра ў Мінску ў памяшканні Дзяржаўнага рускага тэатра імя М. Горькага спектаклем «Майская мова» пачынае гастролі Жытомірскі дзяржаўны ўкраінскі музычна-драматычны тэатр імя 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Вось што расказвае карэспандэнту газеты «Літаратура і мастацтва» галоўны рэжысёр тэатра Віталій Паўлавіч Толька:

У ШУШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

СМІНАРА ТВОРЧАЙ МОЛАДЗІ

У Оршы адбыўся семінар творчай моладзі Віцебшчыны, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіслава Ільіча Леніна. У ім прынялі ўдзел калі сяміцесці маладых паэтаў, празаікаў, музыкантаў, мастакоў, артыстаў, навуковых супрацоўнікаў музеяў, вышэйшых і сярэдніх спецыяльных устаноў вобласці.

У БРАТНІЯ РЭСПУБЛІКІ

У Віцебску тэатр будзе выступаць да 21 верасня. Яго спектаклі ўбачыць таксама многія сельскія глядачы.

У ШУШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

Ад Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР, Савета Міністраў СССР

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў Саюза ССР з глыбокім смуткам паведамляюць працоўным Савецкага Саюза аб тым, што 3 верасня 1969 г. у Ханой ў выніку цяжкага сардэчнага прыступу на 80-м годзе жыцця памёр вы-

У ШУШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

даюць людзі ўсёй планеты. Больш як 170 тысяч чалавек штогод прыязджаюць сюды, каб паглядзець, дзе жыў і працаваў працадзір савецкага пралетарыяту. А летас, навапада ленинскія мясціны больш як 200 тысяч чалавек. Вясковым патокам ідуць яны ў домкі, дзе жыў Ільч, дзе ствараў план перабудовы жыцця прыгнечаных народаў. Наведальнікі выходзяць адсюль узабачанія і натхнёныя бясмяротнымі ідэямі. Яны пакідаюць у кінае водгукі запісы, поўныя глыбокай любові да вялікага Леніна, да створанай ім Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. Запісы, зробленыя за 30 гадоў, 20 аб'ёмных тамаў.

Ля Шушанскага створа на Енісеі больш як семдзесят гадоў назад, едучы ў сувязі на параходзе «Святы Мікалай», У. І. Ленін і яго папалчнікі Глеб Кржыжановскі і Васіль Староў правалі ноч ля кастра, марчы аб ператварэнні Сібіры.

Савецкія людзі, выконваючы заповеды Ільчы, на тым месцы зрабілі найвялікшы цуд. Дужыя маладыя рукі, што пісалі словы кіравання Ільчу, ля таго самага створа пабудавалі горад Дэйфы і перагаралі Енісеі магутаю планінай. Такой гідрэлектрастанцыі, якой будзе Краснаярская, няма ў свеце і на магчымасці, і па ўнікальнасці. Да 50-годдзя Кастрычніка дзёнагорскія гідрабудульнікі пусцілі першыя дзве турбіны і запалілі найвялікшае ў свеце сонца. Да ленынскага юбілея яны абавязаліся пусціць яшчэ 10 турбін.

У той час у Шушанскім было 254 саянскія двары, царква, чатыры кушкія кравы, два кабакі, пачатковая школа на 30 дзяцей з адным настаўнікам. Невядома гэтую глухамань царскі ўрад выбраў месцам сылкі рэвалюцыянераў.

Шушанскае сёння — гэта добраўпарадкаваны пасёлак з радом роўных асфальтаваных вуліц, садам. У цэнтры яго — прыгожыя будыны гасцініцы, Дома Саветаў, Дома культуры, універмага, вулкі сувязі. У пасёлку шасць бібліятэк з кніжным фондам у 60 тысяч тамаў. У чатырох школах вучыцца 2300 вучняў. Іх вучаць больш ста настаўнікаў. Кузняй караў зямляробства стаў сельскагаспадарчы тэхнікум, які носіць імя У. І. Леніна і Н. К. Крупскай. У ім вучыцца 800 чалавек на дзённым аддзяленні і 600 на завочным.

Услед за электрычным гігантам Даўнагорска разгортаецца будаўніцтва другога — Саяна-Шушанскага гас на 6,5 міль. кілават. Цяпер гэтай лдыай савецкіх людзей не дзівіць. А 46 гадоў назад, адгукнуўшыся на ленынскі план электрыфікацыі краіны, шушанцы планавалі пабудавач на рацэ Шуш гас магутнасцю ў... 20 кілават.

Шушанцы любяць і музыку, і жывапіс. Тут нярэдка наладжваюць выставкі карцін мясцовых мастакоў — Канстанціна Луканіна, Міхала Такарэні, Дзмітрыя Паўлава. У пасёлку ўжо многа гадоў працуюць музычная, мастацкая школы, у якіх вучыцца больш як 150 дзяцей бабочы, служачы і калгаснікаў.

Шушанскае — гэта роднае і блізкае кожнаму савецкаму чалавечу слова. Імя пасёлка ве-

даў і Грузіі, Казахстана і Латвіі, з берагоў Волгі і Амура, Абі і Лены. Іх не пахожа Сібір, яе суровае зіма і гарачае лета, іх не пахожа жыццё на першы час у палатках і вагонах. Яны хочыць унесці свой уклад у будаўніцтва горада-помніка.

СЛАЎСЯ, ЧЫРВАНЬ ЖЫЦЦЯ!

Роздум пра сённяшні свет і паездка на Зямлі і ў космасе складае змест май пазы «Маналяг Зямля», якая будзе апублікавана ў кастрычніцкай кнізе часопіса «Полымя».

Аляксей РУСЕЦКІ

І відучым відны іх намеры, іміненне перад памяццю першых зэмагрой, перад ленынскім чыстым свячаннем.

СЛАЎСЯ, ЧЫРВАНЬ ЖЫЦЦЯ, МУДРЫ ЛОЗУН І СТРАП, ТО ЛАГІНЫ, ЯК СЛОВА ТВАЁ, РЭВАЛЮЦЫЯ;

не п'яшчоту ў маленстве, а вылодкі лютыя кулі сустраў. Рэвалюцыя — ўсім з нараджэння свет існы, з зямлей працы, добра, з неба мары вялікім; з нараджэння ўсім роўнае Сонцу імя, — з гэтым сцягам ідзе, крэй удале грываць. Жыцця побят змяняецца й свету будова

СЛАЎСЯ, ЧЫРВАНЬ ЖЫЦЦЯ, МУДРЫ ЛОЗУН І СТРАП, ТО ЛАГІНЫ, ЯК СЛОВА ТВАЁ, РЭВАЛЮЦЫЯ;

ён трыговай гудзе і надзей майб; дарага Зямля, усьмікайся Ленын! Палыміям мяжо падзелены свет; і падзелены статак машын, нетраў сказы вянкія і атамны выбуховыя, накірунак ракет. Волат Антрапас, што табе дзіўнае сніцца, явай мара якая ўвачу паўстае! Ці ж даражэным змашат не дасталася хціўцам з зорнай моцы твае! Кожны дзень куляў свет, роў саппа, бомбаў грукат, адпаведна дакладных і лекцыі на Зямлі ў поўнай сіле стара

ПРАВАМ ПРАЦЕ, ЗДАБЫТЫМ У ВАРЦЫБЕ; ДЫ ЧІ ПЫСЬМУСЬ ХЦІЎШЫ ДУШЫ НАНОВА!

Колькі іх, душ даражэных спрабуе сабе ахрысціць рэвалюцыі іменем і словамі чалавеча, жывое —

ПРАВАМ ПРАЦЕ, ЗДАБЫТЫМ У ВАРЦЫБЕ; ДЫ ЧІ ПЫСЬМУСЬ ХЦІЎШЫ ДУШЫ НАНОВА!

забіваць чалавеча, жывое —

ДРУГІ РАЗ У БЕЛАРУСІ

Другі раз прыязджае на гастролі ў Беларусь Гомельскі тэатр імя Д. Якімавіча. Першая сустрэча з брацкаўскімі і гродзенцамі адбылася два гады назад, сустрэча шчырая, гасцінчая, якая і цяпер памятаюць у калектыве.

У БРАТНІЯ РЭСПУБЛІКІ

У Віцебску тэатр будзе выступаць да 21 верасня. Яго спектаклі ўбачыць таксама многія сельскія глядачы.

У ШУШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

У ШУШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

УШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

УШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

УШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

УШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

УШЫ, ЛЯ ПАДНОЖЖА САЯН

Дзед Васіль Ціханавіч Лугавы — Міхал Мікітавіч Лугавы перасяліўся ў Сібір, у вёску Малінаўку Ніжне-Інгашскага раёна ў 1908 годзе з вёскі Панаратаўчы Баўрыскага павета.

СКАРБЫ ЗЯЛЁНАЙ АРХІТЭКТУРЫ

Спрадэку людзі займаюцца штучнымі пасадкамі зялёнага. Лесапаркі, паркі і сады сустракаліся ў розных пасяленнях яшчэ ў часы сямі вятравых. У гістарычных і літаратурных крыніцах, якія дасягаюць да нас, ёсць упамінанні аб раскошных садах старажытных гарадоў Вавалона, Персіі, Грэцыі, Рыма. Вялікія сады цароў Семираміды лічыліся адным з чудаў старажытнага свету.

У нас у народзе кажуць: лясні і воды — краса прыроды... У Беларусі налічваецца каля 250 старых паркоў. Многія з іх пакідаюць незабытае ўражанне. Векавыя дрэвы разрасліся, іх кроны сплаліся. Сонечныя праменні, быццам залатыя копіі, прабегаюць праз зялёны шацёр. Улетку сонца шодра залівае асмітніны паліны, сярэд якіх узвышаюцца магутныя дубы, а вакол чыніна і строга стаіць разгалістая клёна, ажурныя ясені, духмяныя ліпы, суровыя елкі. А як прыгожа, калі спускаюцца дрэвы і радэемі Курава вырбы скіліваюцца над сакалкай, быццам красуні над лясцэркамі...

Дзіўна спалучэнні фарбаў, форм і памераў — палітра прыроды падпарадкавана чалавечаму мастацтву. Многія з паркоў — вынік творчай карпальнай сумеснай працы архітэктараў, садоўнікаў і вучоных батанікаў. Ёсць сапраўдныя шэдэўры сярэднявечнай зялёнай архітэктуры мінулага.

У мастацтва прыгожага садоўніцтва існуюць два стылі — рэгулярны і ландшафтны. Паркі рэгулярнага стылю сплываюць строга геаметрычна. Яны рэдка адраджаюцца ад суседняй мясцовасці. Іх кампазіцыя (пры розных архітэктурных рашэннях) падпарадкавана прамой лініі. Декаратывныя элементы — роўныя алеі, падкрэсленыя шпалерамі з аднолькавымі раслінамі, фігуры падтрыжаныя кусты, акуратныя газоны, кветнікі. Усе гэта дапаўняецца элементамі малых архітэктурных форм (фонтаны, альтанкі, лэсцы, галерэі, нішы, парцікі і г. д.). На змену гэтай пышнага, шмат у чым надуманага декаратывнасці зялёнай архітэктуры перайшла ўрачыстая праста, натуральная «чароўнасць» прыроднага ландшафтнага стылю. Іх планіроўка адпавядае на выгнуты плаўнай лініі. Свабодна размяшчаюцца сцежкі, ручэйкі (а не фонтаны), лясцэрны сакалка і азёра, калейдаскапакая гама кветак, утульныя паліны, «натуральныя» узлескі... У ландшафтных выразных майстэрствах зялёнай архітэктуры шырока выкарыстоўваюцца характэрныя асаблівасці мясцовасці — пагоркі, яры, скілы, натуральныя дрэзавы, гаі, зараснікі. Не абходзяцца ўвагай і дзікія адзіночныя валуны, сціплым на выгляд крыніцы, закінутыя калодзежы, дрэвы, якія адмыслова зрасліся.

У нас на Беларусі пераважаюць паркі менавіта ландшафтнага стылю. Прыгожая і маляўнічая Браслаўшчына! Азёры, саляныя гідры, утульны старадаўні пасялі і цудоўныя паркі — сапраўдныя скарбы гэтай кутка Беларусі. На святлым беразе возера Дрыўты ёсць цудоўны парк. Некалі ён належаў графу Патоцкаму. Пасля перайшоў у валоданне графа Плятара. Цяпер тут гаспадар — працоўны чалавек.

Скарбніца зялёнага фонду рэспублікі — старадаўні парк у Гомелі, які калісь належаў князю Паскевічу. У гэтым парку стаіць прыгожы палац. Мастацкая кампазіцыя зялёнага і кветак, мясцовыя парод дрэў і экзатычных раслін здзіўляе казачнай прыгожасцю. Навялікі вадаём узбагачае ландшафт.

Амаль зніклі стараыя паркі каля Гію, пад Івянцом, у Воранаўскім раёне. Маюць патрэбу ў клопатлівым доглядзе Нараўлянскі, Галючыцкі, Барысавіцкі, Барбарэўскі, Магілёўскі паркі. Трэба рэканструаваць Навагрудскі, Усялюбскі, Браслаўскі паркі і Шчомысліцкі гай.

Скарбы зялёнай архітэктуры не павінны прападаць. Яны павінны служыць людзям — будаўнікам камунізму.

Г. МАРГАЛІВ,
кандыдат біялагічных навук,
навуковы супрацоўнік Інстытута батанікі АН БССР.

шафт, стварэе блізка і дэкары перспектывы. Тут — каля 60-ці розных парод дрэў. Апрочна беларускіх дубоў, клёнаў, сосен, ліп сустракаеш выхадцаў з Міжземнамор'я, Амерыкі, Далёкага Усходу. Калі праходзіць алеямі, здаецца, быццам вакол цябе дзіўнае зялёнае мора.

Краса і гордасць Міншчыны — старадаўні Насавіцкі парк. Яго плошча больш за сто гектараў. Калісьці магнат Радзівіл прымусяў працаваць тут бяспраўных беларусаў — капаць сакалка, раўняць скілы, рабіць «сцэжкі і алеі», садзіць дзіўныя заморскія расліны. Восем адукацый і адбіткі розных цяжарнаў і моднасцей паркавай справы — стары, новы, англійскі, японскі сектары... Ужо самі назвы гавораць пра розныя наследванні. У цэнтры парку, дзе лінялі алеі перажываюцца кліновыя, адкрыта-вадуцкія перспектывы з алівамі на возера. Уражваюць гулявія і адзіночныя пасадкі дубоў, елак, талюпаў. Ёсць тут і рэдкі экзэмпляры пірамідальнага дуба. У гэтым паркувы ансамблі спалучаюцца 84 віды лісьцяных дрэў і 18 відаў хвойных парод.

Старадаўні парк пейзажнага стылю ёсць у вёсцы Грудзінава Быхаўскага раёна. Апрочна мясцовых відаў раслін, тут прыжыліся заходняе туя родам з Амерыкі, лістоўніцы з суровай сібірскай тайгі, талюп і далёкай Канады. І парк гэты, і сакалка ў ім створаны рукамі прыгонных умельцаў.

У Парэцкім лясніцтве Пінскага лясгаса ёсць 60-гектарны парк, у якім сабраны велікі рэдкія калекцыі розных дрэў. Тутэйшыя ўнікалы — дзіўнае цоўльпавае дрэва і балотны кіпарыс. Іх выявілі і апісалі навуковыя супрацоўнікі Акадэміі навук БССР Барыс Мартынович і Васіль Анціпаў.

Архітэктурна пейзажны парк дома адвечнікаў «Савейкі» і вёскі Манькавічы на Брэстчыне. Простая і выразная, блізка да прыроды ландшафтна планіроўка, удалыя кампазіцыйныя рашэнні прыёма спалучаюцца з мясцовасцю, упісваюцца ў яе. Удала падобраны дрэвы — з разлікам, каб адзіны лісьці кожнай пароды кантраставалі. Улічана таксама розніца ў фармах і памерах крок.

Сем старых паркоў — шэдэўры зялёнай архітэктуры ёсць на Гродзеншчыне. Сярод іх — парк «Усялюбы», у якім больш за 30 розных парод дрэў. Мірскі парк, у якім больш чым сорак відаў дрэў, парк саўгаса «Віліява Мажэйкава», выключна цікавыя кампазіцыйныя рашэнні парк саўгаса «Вардзімчы» з багатай калекцыяй дрэў і кустоў. Каштоўны пейзажны парк дзіцячага санаторыя ў Сяслічы і рэдкі парк прыгожага санаторыя «Свяціца». А ў Воранаўскім раёне ёсць стары мемарыяльны парк, які памятае Адама Міцкевіча.

Усе нашы паркі — народныя скарбы. І, ствараючы шматлікія новыя, уносячы ў парквы архітэктурны свабоднае разуменне прыгожасці, мы не павінны, не маем права забывацца на спадчыну — на тое, што створана дзедамі і бацькамі.

На жаль, многія стараыя паркі вельмі залупшаны.

У пасёлку Шэметава, у 12-ці кіламетрах ад Сеіры, — сведчыць вучоны-батанік Валяў, — я знайшоў рэшткі пейзажнага парку. Тут мноства пнёў. Валюцца крамы ад старых лістоўніц. Венава і піра сплываюць на мурбакі. Балюча глядзецца на гэта...

Амаль зніклі стараыя паркі каля Гію, пад Івянцом, у Воранаўскім раёне. Маюць патрэбу ў клопатлівым доглядзе Нараўлянскі, Галючыцкі, Барысавіцкі, Барбарэўскі, Магілёўскі паркі. Трэба рэканструаваць Навагрудскі, Усялюбскі, Браслаўскі паркі і Шчомысліцкі гай.

Скарбы зялёнай архітэктуры не павінны прападаць. Яны павінны служыць людзям — будаўнікам камунізму.

Г. МАРГАЛІВ,
кандыдат біялагічных навук,
навуковы супрацоўнік Інстытута батанікі АН БССР.

І НА гэты раз, як заўсёды, у апэратара Віктара Шаталава была кінакамера і набор аб'ектываў. І на гэты раз ён меў прыкладны план здымак. Праўда, наперадзе вандрунка па дзевяці можах і двух акіянах. Але хоць для дакументаліста такія рэйсы — не частыя, яны таксама прафесійнальна абгрунтаваныя. Навячэйным было тое, што В. Шаталаў у зышкі танкера «Герой Брэста» быў дублябрам другога штурмана карабля.

Цяпер мы сядзім з ім у зале прагляду студыі «Беларусь-фільм» — экран паказвае тое, што было жыццём і працай кінаапэратара В. Шаталава ўдзельна 162 сутак на хвалях і ў шыльым блакіце Чорнага, Мармуровага, Эгейскага, Іонічнага, Адрыятычнага, Саргасовага і Карыбскага... Віктар Міхайлавіч хваліцца, і і спрабуе нешта растлумачыць: у Лондане члены экіпажа былі гадзіны са дзею, не больш, і камера амаль усе дзве гадзіны здымала і здымала. «А туман, разумееш, той самы брытанскі туман, калі здымаць цяжка...»

На экране — вялікая скала, з якой можна натрапляваць шырокі абшар мора, і той, спускаючы лодку бераг, Гібралтар. Гора, праз якое не праіць, калі гэта не захава гаспадар скалы. Цяпер там гаспадаром — Брытанія. Восем ён, англійскі той, — нібы дзяляна, кроцьчы наля гарматы. «Не, бадай, лядная яго не назавеш, — удакладняе В. Шаталаў, — ён трохі акцёрствае, бо добра ведае, што гэта азначае: той у Гібралтары...»

Стужкі накуль што не разабраны ні тэматычна, ні па маршрутах. Скрыны чаргуюцца нечакана — кубіцы на борце «Герояў Брэста» і адразу ж штурман на Атлантыцы, калі экіпаж у аўрае... Рэжысёр В. Шаталаў цяпер творча асацсоўвае матэрыял, які прапанаваў яму В. Шаталаў-апэратар. Мантаннае вырашэнне будучых фільмаў і настрой у кадрах, каляровыя «стыкі» і тэматычныя вузлы, кантрапункты па сэнсе і на вылучэнчыя сродкі... Гэта паглынае ўвесь час чалавеча, які можа бы, здаецца, проста скаляці прыстойны фільм аб тым, як з Новаарыскага ў чарговы дзень рэйс выраўляецца танкер, які парты ён наведвае, што робіць экіпаж у часе вахт і ў вольныя гадзіны... «Не! Дзёнін, вядома, зрабіў лягчы, — прычыняе В. Шаталаў. — Але я так многа пабачыў, так многа адчуваў, што адчуваю патрэбу выказацца больш грунтоўна. Пра рамантыку і суровы будні, пра грамадзянскі сэнс службы на валькім караблі далёкіх маршрутаў, пра тое, як ад юнацкіх летуценіяў чалавек ідзе да штодзённай марской працы... Так, марская праца!»

Трэба спадзявацца, што В. Шаталаў здолее памастацка асацсоўваць гэты сапраўды валькі матэрыял. І той, што пакуль захоўваецца ў сырніках са стужкай і сваё багатае падарожжавае чарышкі. На сталя ў Віктара Міхайлавіча стосы кніжкі

паачу самастойнае жыццё на экране — дакументальны каляровы нарыс у адной частцы «Я — танкер «Герой Брэста». Дэманструецца ён толькі дзевяць мінут.

Не ведаю, якім чынам гэта дасягаецца, але ў мяне засталася ўражанне, што я таксама хачу на хвілінку глынуць акіянскага ветру і залюшчыў вочы ад бязлітаснага ззяння сонца над бязмежнай прасторай вады. Фільм далучае гледачоў да рамантыкі марской службы — аўтар як бы спыняе моманты такога характа прыводы і руху, якія магчыма пабачыць толькі ў далёкім падарожжы. Ну, і, канечне ж, тут з'яўляецца альбатрос — птушка, якая спадарожнічае крматым марам хлопчыкаў і сустрэчае стомленых працаў марскоў. Не, у далёкіх валькіх гэта зусім не банальны і абавязковы штурх. — В. Шаталаў надзвычай дакладна выбірае акіяны і дэталі, якія спачатку могуць успрымацца як да-

жак — А. Грын і лодкі двух акіянаў і дзевяці мораў, Афанасій Нікіцін і лісты ад сяброў з Кубы, карты з тонкімі лініямі маршрутаў «Герояў Брэста»... І проза ўначы гарыць лямпа — апэратар складае сцэнарны план новай работы.

Але першы фільм з гэтага матэрыялу ўжо адгалінаваўся і

наопа «марской тэматыцы» наогул. І тут жа ён абрывае сабе на паўбелу (ці, скажам, на паўхадры), каб толькі падштурхнуць нашу фантазію, каб мы, гледачы, нешта ўспомнілі і аб нечым падумалі, бо хто ж, зрэшты, з нас не збіраўся хоць адзіны раз перасекчы акацыянар? Такі ў яго стыль і альбатрос.

КІНО ПРАЗ ДЗЕВЯЦЬ МОРАЎ І ДВА АКІЯНЫ

Наперадзе — акіян. У рэйсе танкер «Герой Брэста».

пачаў самастойнае жыццё на экране — дакументальны каляровы нарыс у адной частцы «Я — танкер «Герой Брэста». Дэманструецца ён толькі дзевяць мінут.

Не ведаю, якім чынам гэта дасягаецца, але ў мяне засталася ўражанне, што я таксама хачу на хвілінку глынуць акіянскага ветру і залюшчыў вочы ад бязлітаснага ззяння сонца над бязмежнай прасторай вады. Фільм далучае гледачоў да рамантыкі марской службы — аўтар як бы спыняе моманты такога характа прыводы і руху, якія магчыма пабачыць толькі ў далёкім падарожжы. Ну, і, канечне ж, тут з'яўляецца альбатрос — птушка, якая спадарожнічае крматым марам хлопчыкаў і сустрэчае стомленых працаў марскоў. Не, у далёкіх валькіх гэта зусім не банальны і абавязковы штурх. — В. Шаталаў надзвычай дакладна выбірае акіяны і дэталі, якія спачатку могуць успрымацца як да-

жак — А. Грын і лодкі двух акіянаў і дзевяці мораў, Афанасій Нікіцін і лісты ад сяброў з Кубы, карты з тонкімі лініямі маршрутаў «Герояў Брэста»... І проза ўначы гарыць лямпа — апэратар складае сцэнарны план новай работы.

Але першы фільм з гэтага матэрыялу ўжо адгалінаваўся і

наопа «марской тэматыцы» наогул. І тут жа ён абрывае сабе на паўбелу (ці, скажам, на паўхадры), каб толькі падштурхнуць нашу фантазію, каб мы, гледачы, нешта ўспомнілі і аб нечым падумалі, бо хто ж, зрэшты, з нас не збіраўся хоць адзіны раз перасекчы акацыянар? Такі ў яго стыль і альбатрос.

КІНО ПРАЗ ДЗЕВЯЦЬ МОРАЎ І ДВА АКІЯНЫ

Наперадзе — акіян. У рэйсе танкер «Герой Брэста».

пачаў самастойнае жыццё на экране — дакументальны каляровы нарыс у адной частцы «Я — танкер «Герой Брэста». Дэманструецца ён толькі дзевяць мінут.

Не ведаю, якім чынам гэта дасягаецца, але ў мяне засталася ўражанне, што я таксама хачу на хвілінку глынуць акіянскага ветру і залюшчыў вочы ад бязлітаснага ззяння сонца над бязмежнай прасторай вады. Фільм далучае гледачоў да рамантыкі марской службы — аўтар як бы спыняе моманты такога характа прыводы і руху, якія магчыма пабачыць толькі ў далёкім падарожжы. Ну, і, канечне ж, тут з'яўляецца альбатрос — птушка, якая спадарожнічае крматым марам хлопчыкаў і сустрэчае стомленых працаў марскоў. Не, у далёкіх валькіх гэта зусім не банальны і абавязковы штурх. — В. Шаталаў надзвычай дакладна выбірае акіяны і дэталі, якія спачатку могуць успрымацца як да-

жак — А. Грын і лодкі двух акіянаў і дзевяці мораў, Афанасій Нікіцін і лісты ад сяброў з Кубы, карты з тонкімі лініямі маршрутаў «Герояў Брэста»... І проза ўначы гарыць лямпа — апэратар складае сцэнарны план новай работы.

Але першы фільм з гэтага матэрыялу ўжо адгалінаваўся і

наопа «марской тэматыцы» наогул. І тут жа ён абрывае сабе на паўбелу (ці, скажам, на паўхадры), каб толькі падштурхнуць нашу фантазію, каб мы, гледачы, нешта ўспомнілі і аб нечым падумалі, бо хто ж, зрэшты, з нас не збіраўся хоць адзіны раз перасекчы акацыянар? Такі ў яго стыль і альбатрос.

КІНО ПРАЗ ДЗЕВЯЦЬ МОРАЎ І ДВА АКІЯНЫ

Наперадзе — акіян. У рэйсе танкер «Герой Брэста».

пачаў самастойнае жыццё на экране — дакументальны каляровы нарыс у адной частцы «Я — танкер «Герой Брэста». Дэманструецца ён толькі дзевяць мінут.

Не ведаю, якім чынам гэта дасягаецца, але ў мяне засталася ўражанне, што я таксама хачу на хвілінку глынуць акіянскага ветру і залюшчыў вочы ад бязлітаснага ззяння сонца над бязмежнай прасторай вады. Фільм далучае гледачоў да рамантыкі марской службы — аўтар як бы спыняе моманты такога характа прыводы і руху, якія магчыма пабачыць толькі ў далёкім падарожжы. Ну, і, канечне ж, тут з'яўляецца альбатрос — птушка, якая спадарожнічае крматым марам хлопчыкаў і сустрэчае стомленых працаў марскоў. Не, у далёкіх валькіх гэта зусім не банальны і абавязковы штурх. — В. Шаталаў надзвычай дакладна выбірае акіяны і дэталі, якія спачатку могуць успрымацца як да-

З ПШТАМА ДЗЕ ВЫ, АМАТАРЫ ДРАМАЫ?

Вечарамі ў клубах, палацах і дамах людзей збіраюцца стадыя групы прасфесій. Дык чаму не папрасіць іх у творчых пакутах і радасці нараджаюцца новыя спектаклі... Многа ў Беларусі аматараў самадзейнага драматычнага мастацтва. Аб гэтым гавораць і тое, што большасць сярэд-народных калектываў у рэспубліцы — самадзейныя драматычныя тэатры.

Праўда, паўве сёння на самадзейнай сцэне песня. Яна дзе, гавораць мовой эканамістаў, пры мінімальным затратах максімальны эфект. Зараз цяжка знайсці падпрямства, якое не мела б малельнага астрадана анансамбу і пры ім двух-трох спевакоў, часта вельмі спявачычкі і музычаны, якія спадыхова пераімаюць самых модных зорак эстрады.

Нямаюць падобных калектываў і ў нас у Бабруйску. А як жа прадстаўлена драматычнае мастацтва? Ёсць два народныя тэатры (абодва адначы-

лі сваё дваццацігоддзе), добры калектыв у адным з тэхнічных вучылішчаў... І ўсё. Ёсць, канечне, сям'ятам малельныя гурткі, якія спецыялізуюцца ў асноўным на мастацкім чытанні. Але вельмі рэдка афішны запрашэнне гледзюча на драму або камедыю. Мне здаецца, што наменшэй яны крыў у бок эстрадных жанраў. У бюджэце амаль кожнага прафсаюзага камітэта прадугледжаны сродкі на харавыя, эстрады, танцавальныя гурткі і вельмі рэдка драматычны. Нават у дзіцячых дамоў культуры ёсць металдысты па хоры і танцы, а па драме — няма.

У школах, дзе гадую дзесяць назады драматычны гурток было справай тонкага педагога? Літаратурна, цяпер вельмі часта няма такіх калектываў. Калі школа не выстаіць на спартакіяду каманду па адным відзе спорту, усе яе дасягненні могуць быць зведзены на нішто. А ў аглядзе мастацкай самадзейнасці не абавязкова прад-

туй, мы яго «вудзім» у спектаклі, які рыхтуюцца, нацягваюць і... губым зародкі ў ім артыста. Во першае, што засвойвае навочкі, — гэта збытыя сцэнічныя шпарты. Камуць, што выхад — у стварэнні маладзёжных студый пры народных тэатрах. Добрая ідэя, калі б мы мелі на чымасць гэтых маладзёжных студыяў не займаць у чарговыя спектаклях. Але нават калі такой неймаверных намаганняў удаецца вылучыць якую-небудзь групу моладзі, не занятую ў бягучым рэпертуары, дым калі з гэтай займацца?

Народны тэатр абавязаны рыхтаваць тры прэм'еры ў год. Сорак пяць рэпетыцый на спектаклі. На студыйныя заняты часу не застаецца. Зараз усе самадзейныя калектывы і, перш за ўсё, адначыныя званнем народных, — рыхтуюцца да 100-годдзя дзён нараджэння У. І. Леніна. Ужо ёсць распрацаваны палажэнні аб аглядах па ўсёх відах мастацтваў у межах рэспублікі. Драматычныя калектывы, здаецца, як і ў аглядах, прысвечаным 50-годдзю Беларусі, будучы спадарожнічаць толькі ў абласных маштабах. І гэта крыўдзіць нас.

В. ТАЛКЛІН,
рэжысёр народнага тэатра Бабруйскага Дома афіцэраў

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ КУЛЬТУРА. ФАНТАЗІЯ. ГУСТ

Чвэрць стагоддзя кнігі Народнай Польшчы

У мастакоў польскай кнігі вольны выбар графічных манер, мастацкі прыём, бо польскія паліграфісты, як ужо гаварылася, выбіраюць тэхналагічны працэс не па тыражы, а ў залежнасці ад характэра афармлення. Большасць вокладак і ўнутраныя ўключэнні надрукаваныя найбольш адпаведным высокажаснаму ўзнаўленню афсетным спосабам. Так, тыражы вокладак у 5—10 тысяч лішчыца цалкам магчымым «прапусціць па афсэце». Гэтая паліграфічная пругкасць — яшчэ адна прадумова высокай якасці польскай кнігі. Прэдумова, якая фарміруе ў самых разнастайных графічных манерах, ці не тут сакавіт непаўторнасці мастацкага аблічча амаль кожнага сучаснага польскага выдання! Дабубага элементу мастацкага афармлення польскай мастакі падыходзяць як да творчага адкрыцця — своеасаблівага графічнага вынаходства.

Умоўныя, і чыста декаратывныя творы, як, напрыклад, ілюстрацыя да «Калевала» або да кнігі Ежы Главацкага «O Warszol z Debicy i wislanej rusalcie». Афармленне ж да «Канька-гарбунка», мне здаецца, з'явілася своеасаблівым выключэннем.

Знаёмічыся з экспазіцыяй, нялёгка бывае вызначыць, да якога пакалення адносіцца мастак — да старэйшага ці да малодшага. Кожнаму ўласцівы шматграннасць пошукаў і прыёмаў, вострая інтэрпрэтацыя зместу выдання, актыўнае мастакоўскае паніжэнне ў лепічную ўзаемадзеянне ўсіх элементаў кнігі з характарам графічнага прыёму, вобразнага і кампазіцыйнага выразнасцю.

Дзя ўсяго кніжнага мастацтва сацыялістычнай Польшчы ўласцівы тонкі, філігранны характар кніжнай графікі. Лёгка пераконваешся ў гэтым, калі прыглядаешся да творчасці такіх польскіх мастакоў, як Соф'я Філякоўска, Казімеж Мікульскі, Збігнеў Ленгэрн, Адам Марчыньскі, Густаў Маеўскі, Адам Майхржак, Бажино Трухановскі, Даніель Мроз, Марыя Арлоўска-Габрыс, Збігнеў Рыльцікі, Ян Марцін Шанцэр, Ольга Сімашка, Іржы Сракоўскі.

Знаёмічыся з экспазіцыяй, нялёгка бывае вызначыць, да якога пакалення адносіцца мастак — да старэйшага ці да малодшага. Кожнаму ўласцівы шматграннасць пошукаў і прыёмаў, вострая інтэрпрэтацыя зместу выдання, актыўнае мастакоўскае паніжэнне ў лепічную ўзаемадзеянне ўсіх элементаў кнігі з характарам графічнага прыёму, вобразнага і кампазіцыйнага выразнасцю.

Дзя ўсяго кніжнага мастацтва сацыялістычнай Польшчы ўласцівы тонкі, філігранны характар кніжнай графікі. Лёгка пераконваешся ў гэтым, калі прыглядаешся да творчасці такіх польскіх мастакоў, як Соф'я Філякоўска, Казімеж Мікульскі, Збігнеў Ленгэрн, Адам Марчыньскі, Густаў Маеўскі, Адам Майхржак, Бажино Трухановскі, Даніель Мроз, Марыя Арлоўска-Габрыс, Збігнеў Рыльцікі, Ян Марцін Шанцэр, Ольга Сімашка, Іржы Сракоўскі.

У гэтай вялікай групы мастакоў пры ўсім своеасаблівасці кожнага з іх творчых агульнае — пошук кніжнага афармлення, зразумелага як тонкае, амаль ювельнае мастацтва. Асабліва здзіўляе графічнасць штырхавых ілюстрацый, выкананых тонкім пером. Некаторыя з іх глядзяцца як музычныя мініяцюры, якія тонкае ўвасабленне графічнай пласці.

Умоўныя, і чыста декаратывныя творы, як, напрыклад, ілюстрацыя да «Калевала» або да кнігі Ежы Главацкага «O Warszol z Debicy i wislanej rusalcie». Афармленне ж да «Канька-гарбунка», мне здаецца, з'явілася своеасаблівым выключэннем.

Знаёмічыся з экспазіцыяй, нялёгка бывае вызначыць, да якога пакалення адносіцца мастак — да старэйшага ці да малодшага. Кожнаму ўласцівы шматграннасць пошукаў і прыёмаў, вострая інтэрпрэтацыя зместу выдання, актыўнае мастакоўскае паніжэнне ў лепічную ўзаемадзеянне ўсіх элементаў кнігі з характарам графічнага прыёму, вобразнага і кампазіцыйнага выразнасцю.

Дзя ўсяго кніжнага мастацтва сацыялістычнай Польшчы ўласцівы тонкі, філігранны характар кніжнай графікі. Лёгка пераконваешся ў гэтым, калі прыглядаешся да творчасці такіх польскіх мастакоў, як Соф'я Філякоўска, Казімеж Мікульскі, Збігнеў Ленгэрн, Адам Марчыньскі, Густаў Маеўскі, Адам Майхржак, Бажино Трухановскі, Даніель Мроз, Марыя Арлоўска-Габрыс, Збігнеў Рыльцікі, Ян Марцін Шанцэр, Ольга Сімашка, Іржы Сракоўскі.

ПАЭТ ПРАГРЭСУ, РЭВАЛЮЦЫІ І ЛЮДУ

Да 160-годдзя з дня нараджэння Юліуша Славацкага

пыйнага ўрада, з дыпламатычнай місіяй трапляе ў Лондан. Калі вярнуўся на радзіму — паўстанне ўжо хілялася на спад, а затым і зусім было падаўлена, што прымушыла тысячы і тысячы паліякаў шукаць сабе ратунку за межамі Польшчы. Славацкі эміграваў у Францыю, але неўзабаве панідае яе і пасяляецца ў Швейцарыю, у Жэневу. Адзінокі, без сяброў і прыхільнікаў, слабы здароўем (паэту суджана было ланга памерці ад сухотаў), Славацкі менавіта ў гэты перыяд знаходзіць у сабе невычэрпны творчы сіль. 30—40-я гады з'яўляюцца гадамі самай плённай яго паэтычнай дзейнасці. За яго дзесяцігоддзе ён публікуе трынаццаць пэм — у тым ліку і знакамітыя дзясць песень «Бянеўскага» (1841), стварае цэлы рад мантычны тэатр, хоць іводнай сваёй пэсыя аму не даваўся пабачыць на сцэне: сярэд іх — «Кардьян» (1834), «Баладына» (1839), гістарычная драма «Магэпа» (1839), «Ліла Вянеда» (1840).

прывяла столькі ахвар, — така ўжо доля яе — быць «Хрыстам народаў», — скупіць, замаліць грахі чалавецтва, пасля уважася на волі нябесных сіл і адкрыць зру свабоды і Усеагульнага братэрства. У 1841 г. у Парыж прыязджае Анджэй Тавяніскі, самы вярхоўны срод прапаведнікаў месіянізму. Гаражым яго паслядоўнікам становіцца на некалькі гадоў Мікшевіч. У 1842 годзе ў гэты секту падаецца і Славацкі, але хутка перывае з ёю, бо зразумеў пачуццёвы характар і шоднасць яе вучэння. Праўда, містыка не прайшла бясследна для Славацкага. Многае з таго, што займала яго раней, Славацкі прыняе цяпер малазначным, нявартым паэзіі. Лірычная споведз саступае месца праорцам і снам. У шэрагу твораў Славацкі спрабуе ў мастацкай форме выклісць свой новы светагляд. Гэтай задачай была падпарадкавана задуманая грандыёзная пэсія «Кароль-Дух» — цыкла расказаў прысвечанай польскай гісторыі, працу над якой перарвала смерць паэта.

У і ўсё ж і ў апошнія гады жыцця паэт застаецца верны сваім ранейшым прынцыпам і перакананням. Больш таго, яго рэвалюцыйны драматызм становіцца цвёрдым і палымым. Калі яго ідэяў друк, паэт арыстараўці Зыгмунт Красінскі, у стыху перад «разнёй» заклікае да яднання народа са шляхтай, г. зн. да поўнага падпарадкавання сялянства шляхце, Славацкі выступае за гнеўны адказ — «Аўтару «Трох псалмаў». У лірыцы Славацкага апошніх гадоў выступаюць араты і работнік, грозная, забунтаваная Варшава, ахопленая агнём польская зямля, нястрыманая лава рыцараў свабоды, народ, які касуе, рве «нігі старых законаў»...

У самы разгар рэвалюцыйных падзей вясні 1848 г. Юліуш Славацкі паспявае пабываць у Познані, пабачыцца з маці ва ўроцдаве. Да апошніх дзён ён піша і друкуюць новыя радкі «Карал-Духа», які так і застаўся незавершаным.

З красавіка 1849 года Славацкага не стала.

Вялікасць Юліуша Славацкага, значэнне яго творчасці могуць быць змераны толькі самай высокай у польскай літаратуры мераю — мераю Адама Міцкевіча. І нездарма ў Кракаве, у склепе Вавельскага сабора, у гэтым пантэоне нацыянальнай культуры, грабніцы абодвух геніяў стаяць побач.

Прапаную ўвазе чытачоў газеты некалькі вершаў Юліуша Славацкага ў сваім перакладзе.

Ніна МАЦЯШ.

ХТО Ж ЯНЫ, гэтыя чатыры артысты Спекі, танцоры, мімы або артысты разнаўнага жанру, драматычныя акцёры ці музычныя экцэнтрыкі? Я не бярэцца адказаць на такова пытанне, бо тое, што са здзіўляючым майстарствам і абальянасцю робяць выканаўцы на сцэне, мае непасрэдна адносіны да ўсіх наведаных раздзелаў эстраднага мастацтва і тэатра, скарае мініскі гледачоў.

Так, іх майстарства віртуознае ў кожным з жанраў паласку. Неадна, відаць, ужо было за дзесяць гадоў афішы з імем братаў Жак збіраюць натоўлы гледаўцаў у Парыжы і Лондане, Нью-Йорку і Рыо-дэ-Жанейра, у іншых гарадах Еўропы і амерыканскага кантынента, на Сярэднім Усходзе. Можна з упэўненасцю сказаць, што і зараз, калі «браты Жак» упершыню пачалі свае гастролі ў нашай краіне — Мінск, Ленінград, Талін, Рыга, Вільнюс, Масква — яны сустрачаць шырыя прыхільнікі іх рэдкага таленту... смяяцца.

Яны абралі смех з усім багаццем яго адценняў, як форму раскрываць сваіх адносін да многіх, зусім не лепшых бакоў наваколлага жыцця. Іх смех б'юць і спачувае, асуджае за дробязь быту, якім мы часам надзей большае значэнне, чым яны вартыя. І супакоявае, нарэшце, дае магчымасць весела адпачыць. Бо на свеце наогул так многа дзіўнага ў звычайкі і паводзінах людзей, у сітуацыях, у якіх яны апынуліся, што не грэх ад душы і пасмяяцца, пажартавацца.

Але смяюцца, жартуюць «браты Жак» спецыфічна. Быццам мініяцюрныя спектаклі — такім успрымаецца кожны нумар іх вялікай праграмы, і ў гэтым спектаклі яны бездэкорна карыстаюцца ўсім багаццем выканаўчых магчымасцей, мастацкіх прыёмаў і сродкаў выўлення. Гукаць тут маналогі, будуць нечаканна мізансцэны, выкарыстоўваюцца рэкізіт (цыліндр, кацялок, палачка, парасон, бэрт, дудачка, накідка і г. д.), выкарыстоўваюцца вакальныя ансамблі і танцавальны рух. Але ўсё гэта надзвычай стрымана, эканом-

на, з дзівосным пачуццём мастацкага тэксту і жыццёвай праўды. І нідзе не заглушаюцца сацыяльны змест таго, чаму прысвечаны цудоўныя замалёўкі канцэртных нумараў праграмы.

Вось артысты выкарыстоўваюць «Маркі і дзясцяткі» (Музыка Верлора, словы Менья), «Цырк» (Музыка Веркі, словы Касмеса), «Чым пом-пом» (Музыка і словы Эстэрэля). Кожны з гэтых нумараў з сапраўдным вакальным майстарствам, абгрываецца ў сцэнічных дэталях. Артыстычна ўвасоблена і дэталіца да гледача думка аб тым, што ніхто не павінен траціць высокае каханне: у свеце (дадамо, у буржуазным) дзеці беднякоў пазбаўлены нават такога дэмакратычнага мастацтва, які цырк, і беспрацоўны не мае права нават на сямю, на светлыя пачуцці... Ну-

мары напоўнены не толькі атмасферай партывага кабачка, гулкай плочы перад цыркам невялікага горада і звычайнай асці, дзе беспрацоўны шукаюць работы, каб зарабіць грошы, — і атмасфера гэтай афарбавана яшчэ сумнаватой усмешкай, якая тоіцца ў падтэксце.

Герой «Братоў Жак» — гэта «маленькі» людзі Францыі. Так, яны часцей нешчаслівыя, але прагнуць шчасця, марач аб ім. І зноў, не толькі музыка Бурдэна і словы Банэра, а і ласкавае усмешка артыстаў, выдатная сціпласць сродкаў выканання, якімі яны карыстаюцца, робяць нумар «Калі ў тэатры гаснуць агні» зместовай тэатралізаванай мікраавелай — пра чалавечую годнасць і пра лёс артыста, якому не даюць сваім мастацтвам упрыгожваць людзям жыццё. Такай жа драматычнай мікраавелай успрымаецца «Каняне на дзевяці граві» (Музыка і словы Граві). Гэта замалёўка будзённага Парыжа, дзе герой кахаюць, імкнучы да шчасця і гінучы пад адным з цудоўных мастоў.

Усмешка можа быць не толькі маркотнай, смех — не толькі ласкавым, — сцвярджаюць сваёй праграмай «браты Жак». Яны высмейваюць тых, хто верыць забобнам, у «бачным хавасце» (Музыка і словы Марсі), французскіх аманьякаў-паліцэйскіх — у «Гавоце паліцэйскіх дубінак» (Музыка Брэ, словы Гіго), марнатраўчай жыцця з «Калі дачка свету» — у «Ча-ча-ча персідскага шаха» (Музыка і словы Констанціна), «варона і кісіца» — у «Байках Ляфонтана» (Музыка Франса, Грасі, Парыса)...

У кожнай з гэтых — то смешных, то лірычных, то публіцыстычна-завастранных сцен трапа падгледжана і ўвасоблена характэрны бытавыя дэталі, професійныя звычкі, часам у парадзімным асветленні і з добрым галіскім гумарам.

Мы пачалі нашы нататкі пра канцэрт «Братоў Жак» з пытання: хто ж яны? Тое, што яны выдатныя артысты, здэцкае, ужо зраўняла. Трэба яшчэ дадаць, што «браты Жак» — не зусім браты. Справа ў тым, што дырыжор Французскага радыё і хормайстар Поль Турдэна, які і драматычны акцёр і бакалёр мастацтва Франсуа Суберан, сустраўся з братамі

«Браты Жак» у Мінску. Фота А. КАЛЯДЫ.

ТОСЦЬ МІНСКА СМEX З БЕРАГОЎ СЕНЫ

маркотнай, смех — не толькі ласкавым, — сцвярджаюць сваёй праграмай «браты Жак». Яны высмейваюць тых, хто верыць забобнам, у «бачным хавасце» (Музыка і словы Марсі), французскіх аманьякаў-паліцэйскіх — у «Гавоце паліцэйскіх дубінак» (Музыка Брэ, словы Гіго), марнатраўчай жыцця з «Калі дачка свету» — у «Ча-ча-ча персідскага шаха» (Музыка і словы Констанціна), «варона і кісіца» — у «Байках Ляфонтана» (Музыка Франса, Грасі, Парыса)...

У кожнай з гэтых — то смешных, то лірычных, то публіцыстычна-завастранных сцен трапа падгледжана і ўвасоблена характэрны бытавыя дэталі, професійныя звычкі, часам у парадзімным асветленні і з добрым галіскім гумарам.

Мы пачалі нашы нататкі пра канцэрт «Братоў Жак» з пытання: хто ж яны? Тое, што яны выдатныя артысты, здэцкае, ужо зраўняла. Трэба яшчэ дадаць, што «браты Жак» — не зусім браты. Справа ў тым, што дырыжор Французскага радыё і хормайстар Поль Турдэна, які і драматычны акцёр і бакалёр мастацтва Франсуа Суберан, сустраўся з братамі

Андрэ і Жоржам Белек выпадкова, калі лічыць, што агульнае перабой да пэсыя — гэта выкладзася. Пакуль не старэйшы гэты артыстычны ансамбль пад імем «Браты Жак», Андрэ Белек быў доктарам права, а ў мінулым і студэнтам кансерваторыі, а Жорж Белек — вядомым мастаком, які атрымаў Рысую прэмію Французскай акадэміі мастацтваў і адначасова быў... трыбуном эстраднага аркестра Клода Лютэра. Калі яны ўсе чатыры апраўлі свае, цяпер вядомыя амані на ўсё свет трыко, цыліндры і белыя палчаткі, калі стварылі праграму з французскіх песень і пачалі выступаць у парыжскіх кабэра, — на афішы абзначалася: «Браты Жак».

Сапраўдным творчым братам выдатных артыстаў стаў цудоўны вынік Губэр Дэжэ, які праводзіць усю музычную частку праграмы, а сястрой — абальяна Жаклін — канферансэ канцэрта.

Шчырае дзякуй «братам Жак», якія прывялі да нас з берагоў Сены сваё ясельнае і зместовае мастацтва.

І. ІНІЧ.

Самым багатым, самым яркім перыядам у развіцці польскай літаратуры лічыцца рамантычная эпоха. Юліуш Славацкі, «паэт прагрэсу, рэвалюцыі і люду», як справядліва называе яго польская крытыка, быў адным з тытанаў гэтай эпохі.

Нарадзіўся Славацкі 4 верасня 1809 года ў мястэчку Краменек на Валыні. Пасля смерці бацькі — літаратара, прафесара Краменецкага ліцея, сям'я пасяляецца ў Вільні, дзе ў інтэлігентным, літаратурна-вучным асяроддзі і праходзіць дзясціны і юначыя гады будучага паэта. Вучоба ў Вільнскім універсітэце прыпадае на той час (1825—1828), калі тайныя арганізацыі патрыятычнай моладзі («Філарэты» і «Філарэты») былі ўжо разгромлены. Малады Славацкі жыве хутчэй кніжным інтарэсам, чым той рэальнай, наглядна-рэальнай атмасферай напярэдняга 1830 года. І ўсё ж ён гарача, як справу найбольшага гонару, прымае лістападскае паўстанне, страшна вітае яго рэвалюцыйна-патрыятычныя творы («Кулік», «Песня літоўскіх легіянаў», «Ода вольнасці» і інш).

У арміі паўстанцаў было няма літаратараў, якія замалілі пяро на пабло. Аднак Славацкаму (які і Міцкевічу) па волі абставін не прыйшлося прыняць непасрэдна ўдзел у баіх, што потым стала прычынай цяжкіх духоўных мук («Чаму не сканаў, як другія каналі?»).

У сакавіку 1831 года Славацкі панідае Варшаву, выязджае ва ўроцдаў, затым у Дрэздэн, адкуль, па даручэнні рэвалю-

Юліуш СЛАВАЦКІ

Айчына няшчасная і паднявольная, Радзіма мая! Зноў к табе Я рукі свае, скаржываныя болям, Ды ўсё ж я спакойны, ты адорана, — зноў! — Басмерцем сонца!

Г І М Н

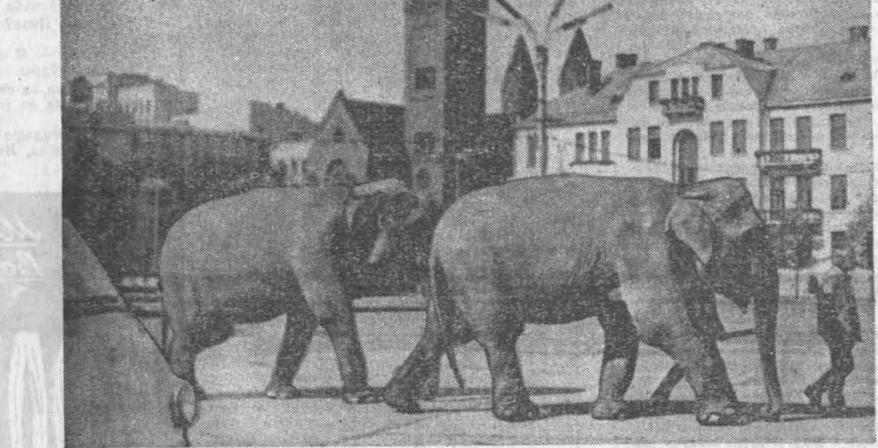
Сумна мне, божа! У сто пераліваў Захадам граеш ты мне прамяністым, Тэсціш валожкава хвалія імклівай Зорак агністасць... Хоць залаціць неба я мора так гожа, — Сумна мне, божа! Голаў падняўшы, які колас нішчыным, Моцік стаю ў здавальнасці ленай, Мою чужую такім ціхмірным Здамае, напэўна, — Сумна мне, божа! Нібы малое, што не адпускае Маці без плачу, — я блізік рыданню, Бачыць, як сонца мне з хвалі кідае Промьнені раянства, — Сумна мне, божа! Верш напісаны на захадзе сонца ля берагоў Александрыі, 19 кастрычніка 1836 г.

Ж Р О К В Ы

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.] Я вынараў каня з двара, крыху пастаяў на вуліцы Пясеку да ўлеску: треба ж забраць кроўны. Чамусьці цяпер мне ўсё здавалася, што час ідзе надта марудна, што дарога, як зварот усё роўна, падаўжае: едзеш-едзеш, а ён усё канца няма. Я думал пра бацьку. «От быў бы ён, даўно б стаў у нас новы дом, не дзяла б мама ў доктарні Ядзі праз гэтыя кроўны». Бацьку мала і помню, ён памёр, калі я быў яшчэ малым. Маці казал, што здароўе ў бацькі адабрала вайна: пад Вязьмай яго рана аскоманам у жывот, а пад Курскам — разрыўной куляй у плячо. Ужо добра ўмерла, калі я звярнуў у свой двор. Ля зруба на тоўстым кругляку ў нас хтосьці сядзеў. Калі я спыніў каня, чалавек падняўся. Я пазнаў лесніка Есіпа. Есіп падшоў да воза, паглядзеў, што я прывёз, памок скінуў жэрды, а потым папытаў: — А маці, хлоча, дзе твая? — Яе возам было прысінута, дык у ложак донтара паляжала. Есіп нешта падамаў і зноў папытаў:

Хай яно ззяне назаўтра памножыць, — Сумна мне, божа! Тут, над марско бурліваю пашчай, — Сто міль ад берагу, сто да другога, — Сёння буслоў дэплакнхлыў я бачыў У ліце строгім, Я ж іх вітаў і над польскаю покаян, — Сумна мне, божа! Тое, што думаў пра смерць я так многа, Роднага дому не ведаў гадамі, Быў як вандруйнік у цяжкіх дарогах, Пад перунамі, Што не ўгадаць, дзе ў магілу пакоцаць, — Сумна мне, божа! Помнік-стражу ніколі не ўсведчыць, Дзе будуць тлешь мае белыя косці, Тым, хто на могілках — па-чалавечы Веж мне зайздросціць, Прывітань мая быць спакойнай не можа, — Сумна мне, божа! Часта даўца на радзіме далёкай Шлях мой малітвай гарачай асвеціць, Ды не к айчыне нясе маю лодку, — Сумна мне, божа! Гоніць па свеце, Мусіць, малітва мне ўжо не паможа, — Сумна мне, божа!

Гэтае неба пры сонца захадзе, Гэту раскошу вясёлкавых цудаў Новым людзі і цераз стагоддзе Бачыць тут будучы. Сумна мне, божа! О дзіце мне шматок зямлі, — хоць столькі Браты! Наўжо замнога я праўшў Адзі шматок і чалавека, толькі Каб вольна меў цела і душу, Як з роўным роўны, побач з ім я стану, І дакажу, што я такі таксама. О дайце зорку — месяца не болей, Разлітны хвост каменты залатоі! Няхай ляціць над Польшчаю зявольнай, Няхай асвеціць боль і самотак мой. З нязнанай сілай развіну я крылі і дасягну яе у тую ж хвіліну. Капі ляжу я і кржым, капі бога За родны край і за людзей маю, — Імчаць, здаецца, рыцары, — іх многа, І топчучь коньмі ворага, як тно, Імкнучь бегчы я, зарой абліты, А зоры пасміхалася: «Куды ты!» О вольны злія, зоры ледзяныя! Наўжо бачыць будзіць адчай Шпурляю ў неба іскры агнявыя І ўсё крчыш, што ў поўны мой край. Напаўвар'ят, не зную, дзе падаецца, — А то палае толькі маё сэрца!

Мінск, 3 верасня. Артысты цыркавога калектыву «Аэрас» з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі на кіраваюцца на першую рэпетыцыю. Заўтра, 6 верасня, адкрыццё новага сезона на манежы Мінскага цырка.

ТЭАТР ПАД ЗЯМЛЁЙ

За дванадцяткі кіламетраў ад сталіцы Лівана — Кальбэ знаходзіцца славуці грот Дзіята. Гэта сталіца-сталіцамітавае пачора, напалавіну залітая вадой. У грот вядзе шырокая лясавіца. Сотні турыстаў кожны дзень спускаюцца пад зямлю, каб паабавіцца выдатнымі творамі прыроды. Яны садзіцца ў лодкі і плывуць па падземнай рацэ. Калі нарэшце вузкі тунель канчаецца, турысты трапляюць у ізаціную залу з высокімі сціпленымі, якія падпарадкаваны натуральнымі налігамі. Рознакаляровыя ляпачкі ў вадзе і збоку, са сцен, асвятляюць залу, ствараючы незвычайнае відзівіца. Невыпадкова таму ў гроте Дзіята — гэтым непаўторным творам прыроды — мініяцюрна створыць першы ў свеце падземны тэатр. Купалападобная армура з лёгкіх металаў, апрачнутая ў шкло, будзе трымацца на сталёвых свалях. Сцэну, дыяметр — у дваццаць метраў, умяшчаюць разнастайныя ў «эфэбета навін» для гледачоў абсталяваныя невялікі партэр і шэсць ярусав, якія змяшчаюць больш як 450 чалавек. А. ШЧАШЧЭВ, (ТАСС).

ЭЛЕБАЧАННЕ

Першая праграма 9.10 — тэлебачанне — школе, Беларуска літаратура. 8-ы клас. «Жанравы разнастайнасці Беларускага фальклору». 9.40 — «Белавоская пушча». Кінаадаптацыя. 10.00 — навіны (М) 10.15 — для дзяцей. «Нуды прыроды» (М). 10.30 — праграма Беларускага тэлебачання (М) 16.45 — праграма тэатра 16.50 — навіны (М) 17.00 — тэлевізійнае агенства «Піяперы» (М) 18.00 — «У І. Ленін. Хроніка жыцця і дзейнасці». Адкрыццё цыкла (М) 18.45 — «Панірава навін». 19.00 — «Экран абірае сяброў». Канцэрт удзельнікаў мастацкай самадзейнасці (М) 20.00 — праграма каларовага тэлебачання. «Шэсць песень пра Балгарыю». Прэм'ера тэлевізійнага савецка-балгарскага фільма (М) 21.00 — «Эфэбета навін» (М) 22.00 — канцэрт майстроў мастацтваў Народнай Рэспублікі Балгарыі і Савецкага (М) 24.00 — навіны (М).

Другая праграма 18.45 — перадача з Масквы. 19.00 — дзіцячы экран. «Нішчы і пакуты Івана Сямёнава». Мульт-фільм 19.20 — у свеце мастацтваў. «Трацыюўская галерэя». Дакументальны фільм 19.50 — раклама, аб'явы. 20.00 — «І зноў сутрэча з юнацтвам». Тэлевізійны спектакль. 5 верасня Першая праграма 12.00 — «Вельмі 12.30 — пра роднай краіне. «Вуліцы гавораць». Дакументальны фільм, 14.10 — у афіры «Маладосць». Перадача з Ціна. 15.10 — навіны (М) 19.00 — у свеце мастацтваў. «Сем савецкіх песень». Дакументальны фільм. 19.30 — экран паўторнага фільма. «Востраў Калуды». Мастацкі фільм. 20.35 — «Крылатыя песні». Фільм-канцэрт. 7 верасня Першая праграма 8.55 — праграма перадач. 9.00 — «На зарынку станаўска» (М) 9.15 — навіны (М) 9.30 — «Вуліцына». Перадача з Ташкента 10.00 — «Музычныя кі-эск» (М) 10.30 — для школьнікаў. «Святочныя месцы нашай Радзімы». Магнітагорскі (М) 11.00 — для школьнікаў. «Турнір умельцаў». Спальборніты юных авіямадэлястаў (М) 11.30 — «Снабы Ленінграда». Міхаліўскі замк. 11.45 — для дзяцей. «Правала лета».

СПЯВАЮЦЬ ПОЛЬСКІЯ ХАРЦЭРЫ

Па-святочнаму выглядаў пазаўчора Палац культуры Мінскага трактарнага заводу, упрыгожаны беларускімі і польскімі дэкарацыйнымі сцілкамі. Тут адбыўся канцэрт Цэнтральнага ансамбля польскіх харцэраў пад мастацкім кіраўніцтвам галоўнага дырыжора, заслужанага дзеяча культуры Польскай Народнай Рэспублікі Уладзіслава Смарчэўскага. Ансамбль польскіх харцэраў, створаны пры Варшавскім Бліжнім тэатры, налічвае больш як 200 спевакоў, харэаграфістаў і іншых выканаўцаў. Гэта яго першая міжнародная турнір па хвалях перадач для дзяцей. Е. Петрыч, «Новае адзенне караля» (М) 13.40 — «Эла-роў». Наукова-папулярная праграма. Трансляцыя на Маскву. 14.30 — «Музычная шытаўка». 14.50 — «Тыдзень планеты». Міжнародны агляд 15.10 — для дзяцей. «Валюціна дамота». Кінаадаптацыя. 15.25 — «Скамы Уральскіх гор». Наукова-папулярны фільм (М) 16.30 — М. Лёнаў. «Чайны майго зямлі». Тэлевізійны спектакль. Першая і другая часткі (М) 18.30 — навіны (М) 18.45 — у афіры — «Маладосць». «Сталыя КВЗ» (М) 20.15 — канцэрт (М) 21.10 — «Свет савецкага» (М) 21.40 — праграма каларовага тэлебачання. «Гітэ рвалі Роберт». Мастацкі фільм (М) 23.00 — «Песні прылятоўкі ў Мінску». Музыкальная праграма (М) 24.00 — навіны (М).

Другая праграма 12.00 — «Вельмі 12.30 — пра роднай краіне. «Вуліцы гавораць». Дакументальны фільм, 14.10 — у афіры «Маладосць». Перадача з Ціна. 15.10 — навіны (М) 19.00 — у свеце мастацтваў. «Сем савецкіх песень». Дакументальны фільм. 19.30 — экран паўторнага фільма. «Востраў Калуды». Мастацкі фільм. 20.35 — «Крылатыя песні». Фільм-канцэрт.

Міністэрства культуры БССР з глыбокім імем павядаляе аб смерці заслужанага артыста Рэспублікі Людмілы Аляксандраўны Гамулінай-Цурбавай і вызывае спачуванне чаленцаў Гомельскага абласнога драматычнага тэатра і родным нябожчыцам.

Беларускае тэатральнае таварыства глыбока смутнае з прычыны смерці заслужанага артыста БССР Людмілы Аляксандраўны Гамулінай-Цурбавай і вызывае спачуванне родным і блізкім нябожчыцам.